רישא רבי יוסי ברבי יהודה וסיפא רבנן אין משום דקאי אבוה בשיטתיה אמר רב גידל אמר רב שלשה בחמש אסורין בשבע מותרין אמרו ליה אמר רב הכי אמר להו אורייתא נביאי וכתיבי דאמר רב הכי אמר רב אשי מאי קשיא דילמא הכי קאמר הוצרכו לשש והקיפו בשבע אפי' בשבע מותרין [א]לא הוצרכו אלא [א] לחמש והקיפו [ב] בשבע אפי' בחמש אסורין ואלא הא דקתני ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי מאי לאו פנוי מאדם לא פנוי מכלים איתמר שלשה ומת אחד מהן שנים [ב] ונתוספו עליהן רב הונא ורבי יצחק חד אמר [א]שבת גורמת וחד אמר דיורין גורמין תסתיים [ב]דרב הונא הוא דאמר שבת גורמת דאמר רבה [ג]בעאי מרב הונא ובעאי מרב יהודה עירב דרך הפתח ונסתם הפתח דרך החלון ונסתם החלון מהו ואמר[א] לי [ג]שבת הואיל והותרה הותרה תסתיים לימא רב הונא ורבי יצחק בפלוגתא דרבי יוסי ורבי יהודה קמיפלגי [ג]דתנן חצר שנפרצה משתי רוחותיה וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו וכן מבוי שניטלו קורותיו או לחייו מותרין לאותה שבת ואסורין לעתיד לבא דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר אם מותרין לאותה שבת מותרין לעתיד לבא ואם אסורין לעתיד לבא אסורין לאותה שבת לימא רב הונא דאמר כר' יהודה ורבי יצחק דאמר כר' יוסי אמר לך רב הונא אנא דאמרי אפי' לר' יוסי עד כאן לא קאמר רבי יוסי התם אלא דליתנהו למחיצות הכא איתנהו למחיצות ור' יצחק אמר אנא דאמרי אפי' לר' יהודה עד כאן לא קאמר ר' יהודה התם אלא דאיתנהו לדיורין הכא ליתנהו לדיורין: וחכמים אומרים אחד משני דברים: היינו ת"ק איכא בינייהו יחיד ביישוב: **מתני'** [ד]ארבעה דברים פטרו במחנה מביאין עצים מ"מ ופטורין מרחיצת ידים ומדמאי ומלערב: **גמ'** ת"ר [ד]מחנה היוצאת למלחמת הרשות מותרין בגזל עצים יבשים ר' יהודה בן תימא אומר אף חונין בכל מקום ובמקום שנהרגין שם נקברין: מותרין בגזל עצים יבשים: האי תקנתא דיהושע הוה [ה]דאמר מר [ה]עשרה תנאים התנה יהושע שיהו מרעין בחורשין ומלקטין עצים משדותיהן התם בהיזמי והיגי הכא בשאר עצים אי נמי התם במחוברין הכא בתלושין אי נמי התם בלחין הכא ביבשים: ר' יהודה בן תימא אומר [ו]אף חונין בכל מקום ובמקום שנהרגים שם נקברים: פשיטא מת מצוה הוא [ו]ומת מצוה קונה מקומו לא צריכא [ז]אף על גב

דאית

רישא רבי יוסי ברבי יהודה. דקאמר יחיד בית סאתים דאי רבנן אפי' ליחיד כל צרכו יהבינן: אין משום דקאי אבוה בשיטתיה. דגבי יחיד קאמר רבי יהודה נמי דאין נותנין לו אלא בית סאתים במחילת שתי או ערב: שלשה בחמש אסורין. כלומר פעמים ג' אנשים אסורין אפילו בחמש סאין ופעמים שמותרים אפילו בשבע: אורייתא נביאי וכתיבי. שבועה הוא: הוצרכו לשש והקיפו לשבע. שתי בלא ערב מותרין[ב] דליכא בית סאתים פנוי: לא הוצרכו אלא לה' והקיפו לז' אפי' בה' נמי אסורין. דהשתא לא מהני מחיצות הואיל והוקפו לבית סאתים יותר מכדי צרכן: מאי לאו פנוי מאדם. כגון שלשה שהקיפו ח' סאים דכי יהבת לכל חד בית סאתים אכתי פשו להו בית סאתים פנוי בלא בעלים אבל ז' לא דכי יהבת בית סאתים לכל חד לא פש ליה אלא חד בית סאה בלא בעלים: לא פנוי מכלים. כלומר שיש בין המחיצות בית סאתים פנוי שלא היו צריכין לו ואע"ג דאינהו שלשה אם אין צריכין אלא לבית סאתים והקיפו ד' סאין נמי בטלי מחיצות: ומת אחד מהן. ביום השבת: וניתוספו עליהן. בשבת: שבת גורמת. שלשה ומת אחד מהן הואיל וגורמת[ג] שבת להתיר מותרין השנים אפי' לר' יהודה שנים והקיפו יותר מבית סאתים אע"פ שניתוספו עליהן דיורין אסורין לרבי יהודה הואיל ושנכנסה שבת גרמה לאיסור: דיורין גורמין. ג' ומת אחד מהן דבתרי דיורין אסורין אם הקיפו יותר מבית סאתים שנים ונתוספו עליהן מותרין דאיכא דיורין: עירב דרך הפתח ונסתם הפתח. אם היו ב' חצרות ופתח ביניהם ועירבו (א) דרך הפתח ונסתם הפתח או[ד] אם היו ב' חנויות ופתח ביניהם דעירבו על דעת הפתח ועכשיו נסתם בשבת שנפלה כנגדו מפולת: מהו. מי שרי לאשתמושי דרך שאר חלונות הפחותות מד' שאין ראויות לעירוב כדאמרי' בפ' חלון (לקמן דף עו.): חצר שנפרצה. בשבת: משני רוחותיה. מפרש בפרק כל גגות (שם ד' צד:) מאי טעמא נקט מב' רוחותיה: שניטלה קורתו או לחיו. בשבת: מותרין לאותה שבת. דאמרי'[ה] הואיל והותרה הותרה: רבי יוסי אומר אם מותרין כו'. ומפרשינן בפ' כל גגות (שם ד' צה.) דר' יוסי לאיסור והכי קאמר כשם שאסורים לעתיד לבא כך אסורין לאותה שבת אלמא לא אמרי' הואיל והותרה הותרה כדרבי יצחק: היינו תנא קמא. רבנן קמאי דאמרי לא דברו בשיירא אלא בהווה ולעולם יחיד נמי מותר: איכא בינייהו יחיד ביישוב. דתנא קמא דקאמר לא דברו בשיירא אלא בהווה ולעולם יחיד נמי מותר יחיד דומיא דשיירא דבדרך ולא ביישוב הואיל ויכול לעשות מחילה הוגנת ורבנן בתראי אמילתיה דרבי יוסי ב"ר יהודה קא מהדרי דקאמר איהו אינה מחילה לא בדרך ולא ביישוב ואמרי ליה רבנן אחד משני דברים או שתי או ערב מחילה היא אחד יחיד ואחד רבים בין בדרך בין ביישוב: **מתני'** במחנה. היוצאת למלחמה: מביאין עצים. ואין חוששין לגזל: ומלערב. עירובי חצירות אם הקיפו אלו ואלו ומחילה מפסקת ביניהם ויש שם פתח אין צריכין לערב: **גמ'** למלחמת הרשות. סתם מלחמת רשות[ו] ממלחמת יהושע ואילך שהיא היתה מלחמת מצוה: עצים יבשים. וכל שכן לחים: עשרה תנאים. בבבא קמא בפ' מרובה (דף פ:): שיהו מרעין בחורשין. שיהא כל אדם מוליך בהמותיו לרעות ביער של חברו ולא יקפיד בעל היער משום דלאו לקצירה קאי: הכא בתלושין. אע"פ שתלושים והבעלים צריכין להיסק ויש בהם משום גזל אבל אחרים מותר לאנשי מחנה: מת מצוה קונה מקומו. אחד מי' תנאין שהתנה יהושע הוא:

דאית

עירב דרך הפתח. נראה לר"י דהלכה כרב הונא דשבת הואיל והותרה הותרה דתניא כוותיה בפרק הדר (לקמן ד' ע:) כל שהותר למקצת שבת כו' ואין לומר דרבי יצחק יעמיד הברייתא אליבא דרבי יהודה דהא מוקי נפשיה אפילו כר' יהודה בשמעתין ואביי נמי סבירא ליה הכי בפרק כל גגות (לקמן ד' צג:) ומיהו היכא דליתנהו למחיצות אסור כדמסיק הכא אנא דאמרי אפי' כר' יוסי עד כאן לא קאמר רבי יוסי אלא משום דליתנהו למחיצות ורב נמי פסיק כרבי יוסי בסוף פרק כל גגות (שם[ו]) וכן שמואל בנפרצה לרה"ר ואע"ג דרב פסיק כר' יוסי אפי' באיתנהו למחיצות כדמוכח גבי שתי חצירות ונפל כותל שביניהם[ח] דהתם הוי שפיר איתנהו למחיצות דאכתי איכא מחיצות חיצונות שעל ידיהן נעשה החצר רה"י ומשום הכי מייתי מחצר [גדולה] שנפרצה על בעיא דרב הושעיא בפרק כל גגות (ד' צג:) מ"מ נראה דהא הילכתא כרב הונא כדפרישית ונראה לר"י שאם עירבו (ב) לצורך שניהן[ז] מבית לבית ונסתם הפתח בשבת דשרי כרב הונא ואפילו נסתם באמצע השבוע ואח"כ נפתח בשבת שרי דחזר העירוב למקומו וראיה מדאמר בפ' הזורק (שבת ד' קא:) ספינות קשורות זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו חזרו להתירן הראשון ועוד דלמסקנא דשמעתין[ח] דמוקי ר' יצחק נפשיה כר' יהודה ושרי אפי' במבוי שניטלה קורתו כ"ש דיתיר בעירבו דרך הפתח דהא בפרק הדר (לקמן ד' ע:) קאמר כל שהותר למקצת שבת כו' לאתויי עירב דרך הפתח וזה הכלל לאתויי מבוי שנטלה קורתו משמע דאי לא דתני זה הכלל לא הוי שרינן מבוי שניטלה קורתו אע"ג דהוי שרינן עירב דרך הפתח ונסתם וריב"א אומר דמהתם נמי יש להוכיח דהלכה כרב הונא דההיא סוגיא כרב הונא דקפיד אמחילה טפי כדאמר הכא עד כאן לא קאמר רבי יוסי כו' ולהכי אי לאו זה הכלל לא הוי שרינן מבוי שניטלה קורתו אע"ג דשרינן עירב דרך הפתח ונסתם דאילו רבי יצחק קפיד טפי אדיורין:

קורותיו או לחייו. בפירוש רש"י בכתיבת ידו נמצא כתוב קורתו או לחיו והדין עמו ואע"ג דאליבא דרבי יהודה קיימינן ואשכחת לה לדידיה[ט] מבוי ניתר בשתי קורות או שני לחיים כמו במפולש מ"מ למה לי למינקט קורותיו כיון דבקורה אחת או בלחי אחד נאסר המבוי:

התם במחוברים. להאי שינויא נמי איירי בהיזמי והיגי דלא התקין יהושע אלא היזמי והיגי המחוברים ולחים כדאמר בהדיא במרובה (ב"ק דף פא.):

מים

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) [לקמן עט:], ב) לקמן נג:, ג) לקמן דף לד., ד) [תוספתא פ"ב], ה) ב"ק דף פ:, ו) [סוטה מה: ב"ק פא. סנהדרין מז:], ז) צ"ל דף צה. (עי"ש בהג' הב"ח אות א ובתוס' שם ד"ה ושמואל), ח) לקמן שם צג סוע"ב וריש צד., ט) [לעיל ו. יב:].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עירב דרך הפתח וכו' ופתח ביניהם ועירבו על דעת הפתח ועכשיו נסתם בשבת כצ"ל ותיבות "דרך הפתח ונסתם הפתח אם היו שתי חנויות ופתח ביניהן דעירבו" נמחק: (ב) תוס' ד"ה עירב וכו' ונראה לר"י שאם עירבו. נ"ב עי' באשר"י:

◆

גליון הש"ס

גמ' דר"ה הוא דאמר שבת גורמת. עיין לקמן דף מג. תד"ה ויטלטל:

◆

הגהות הגר"א

[א] לחמש. נ"ב לשלש נ"א: [ב] (בשבע אפי') תא"מ. (לפי הנ"א):

◆

רב נסים גאון

משום דקאי אבוה בשיטתיה. חוזרין אלו הדברים על דברי ר' יהודה שאמרו כבר במחיצות שבת לא התירו ליחיד אלא בית סאתים פירוש שתי בלא ערב ולא היה מתיר ר' יהודה לתת ליחיד כל צרכו אלא אם תהיה שתי וערב יחדיו ובזה הוא שוה עם ר' יוסי בנו שאמר נותנין לו בית סאתים: י' דברים התנה יהושע תמצא פי' כולן בבבא קמא בפר' מרובה (פ:) ובגמרא דמגילה דבני מערבא:

◆

הגהות וציונים

א] צ"ל ואמרו לי (מנחת יהודה), בדפו"י ואמ': ב] בדפו"ר נוסף מותרין בשבע: ג] בכת"י ובדפו"ר הואיל וגרמה שבת: ד] תיבת "או" ליתא בכל הדפו"י והוסיפו המהרש"ל, והנה עי' הג' הב"ח שמוחק כלל אופן הב' ברש"י וכ"ה בכמה דפו"ר, ובס"א מדפו"ר ליתא "או אם היו וכו' ועכשיו נסתם", ואיני יודע מי הכניסו בדפוסים שאח"כ, אבל פשוט הוא שלא אמר רש"י הני תרתי לישני דדמיא להדדי ורק שנתערבו בכמה דפו"י שתי נוסחאות (ובכת"י ליתא כלל "אם היו ב' חצרות וכו' ועכשיו נסתם בשבת", דק"ס): ה] בדפו"ר נוסף דאמרינן שבת הואיל והותרה: ו] בכת"י ודפו"ר סתם מלחמות ממלחמת: ז] צ"ל לצורך שנה (יעב"ץ), וכ"ה ברא"ש בתוס' ובפסקים עי"ש (ראה הג' הב"ח ומהר"ם) ועיין פרישה סי' שעד ס"ק ג: ח] עי' הנוסח ברא"ש ובתוס' הרא"ש (ועי' מהרש"א ומהר"ם):

עין משפט
נר מצוה

קו א מיי' פט"ז מהל' שבת הל' יח סמג עשין א טוש"ע או"ח סי' שסב ס"ה:

קז ב מיי' שם הל' יג וטוש"ע או"ח סי' שם ס"ג:

קח ג מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה כה טוש"ע א"ח סי' שעד ס"א:

קט ד מיי' פ"ו מהל' מלכים הל' יג סמג עשין קים:

קי ה מיי' פ"ה מהל' נזקי ממון הל' ג טוש"מ סי' רעד:

קיא ו ז מיי' פ"ו מהל' מלכים הל' יב:

◆

ליקוטי רש"י

תסתיים. מתפרש אמיתו של דבר [מגילה יד:]. תיאמר שמועה בשם אומרה [ע"ז טז:]. **בחורשין.** ביערות כדמתרגמינן ביער חורשא [ב"ק עט:]. **ומלקטין עצים.** משדה חבירו וכן עשבים למאכל בהמה [ב"ק פא.]. **בהיזמי והיגי.** מיני סנה [סוכה יג.]. קונה מקומו. מקום שנפל שם בעת מותו קנאו לקבורה ואין בעל השדה מעכב עליו [ב"ק שם].

◆

רבינו חננאל

להן כל צרכן **אמר רב גידל אמר רב שלשה מותרין בשבע ואסורין בחמש.** פירשה רב אשי א) נותנין להן כל צורכן כגון שהוצרכו לשש מותרין אפילו בשבע אבל אם הקיפו שבע ולא הוצרכו אלא לחמש אפילו בחמש אסורין ואלא דקתני נותנין להן כל צורכן בין מעט בין הרבה ובלבד שלא יהא בית סאתים בלבד פנוי מאי לאו פנוי מאדם והנה זה אין פנוי מאדם דהא שלשה בני אדם הן וכל אחד יש לו בית סאתים לא נשאר פנוי אלא בית סאה. **ואסיקנא פנוי מכלים** לפיכך כשהוקפו לחמש ונשארו סאתים פנוים מכלים נאסרו אפילו בחמש: **אתמר שבתו שנים וניתוספו עליהן** בשבת אחד כיון שעכשיו ג' הרי הן נעשו שיירה ונותנין להן כל צרכן או דלמא כיון שלא קנו שביתה שלשתן כאחד אינן אלא כיחידים ואין נותנין להן אלא סאתים וכן שלשה שקנו שביתה ומת א' מהן בשבת מאי כשיירה הן או כיחידים. **רב הונא אמר שבת גורמת.** פירוש הכל הולך בשעה שקנה שביתה אם יחידין מה שניתוספו עליהן אין חוששין להן ואם שיירה קנו שביתה ומת אחד מהן השנים הנשארים יש להן כל צרכן ולא חיישינן להאי דמית. **ור' יצחק אמר דיורין גורמת.** פי' הכל לפי הדיורין ואם יחידין יחידין אם שיירה שיירה. לימא רב הונא ור' יצחק בפלוגתא דר' יהודה ור' יוסי פליגי דתנן חצר שנפרצה משתי רוחותיה בית כו' ופשוטה היא. **פסקא וחכמים אומרים אחד משני דברים.** היינו ת"ק דקתני לא דברו אלא בהווה ופרקינן איכא בינייהו יחיד בישוב לת"ק בישוב לא דפליגי על ת"ק דהוא ר' יהודה דאמר (הוא ר' יהודה) בשיירה וחלקו עליו הם אפילו ביחיד מיהו במקום השיירות במדבר אבל בישוב לא ורבנן בתראי אמרי אפילו בישוב וקיי"ל כוותייהו: [מתני'] **ד' דברים פטורין במחנה כו'.** וכמה הן מחנה. **ירושלמי** ר' יוחנן אומר עשרה שנא' [ש"א כ"ה] ויבואו נערי דוד וידברו אל נבל וגו' מהו וינוחו נעשו מחנה ר"י בן פזי אומר עשרה עד למחנה גדול (במחנה) [כמחנה] אלהים [דה"א י"ב] וכמה מחנה אלהים עשרה. תני בשם ר' יהודה י"ב אלף כמחנה ישראל. **ת"ר מחנה היוצאת למלחמת** הרשות מותרין בגזל עצים יבשים כו'. **עשרה דברים שהתנה יהושע** מפורשין בסוף פרק מרובה ואוקימנא מותרין בגזל עצים ואפילו בשאר עצים דלא היזמי והיגי נינהו ואפילו תלושין ואפילו יבשין. ר'

יהודה

חשק שלמה על רבינו חננאל א) [אולי צ"ל פעמים שנותנין להן אפי' יותר מכדי צרכן כגון שהוצרכו וכו'].

דאית ליה קוברין [א] דתניא [א]איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין קורא ואחרים עונין אותו אין זה מת מצוה [ב]ומת מצוה קנה מקומו והתניא [ג][ב]המוצא מת מוטל בסרטיא מפניהו לימין אסרטיא או לשמאל אסרטיא שדה בור ושדה ניר מפניהו לשדה בור שדה ניר ושדה זרע מפניהו לשדה ניר היו שתיהן נירות שתיהן זרועות שתיהן בורות מפניהו לכל רוח שירצה אמר רב ביבי הכא [ג]במת מוטל על המיצר[א] עסקינן מתוך שניתנה רשות לפנותו מן המיצר (א) מפניהו לכל רוח שירצה: [ד]ופטורין מרחיצת ידים: אמר אביי [ה]לא שנו אלא מים ראשונים אבל מים אחרונים חובה [ד]אמר רב חייא בר אשי[ב] מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שמלח סדומית יש שמסמא את העינים אמר אביי ומשתכחא כקורטא בכורא א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי כייל מילחא מאי א"ל [הא][ג] לא מיבעיא: ומדמאי: [ה]דתנן [ו]מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי אמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים אין מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי ובית הלל אומרים מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי: ומלערב: אמרי דבי רבי ינאי [ז]לא שנו אלא עירובי חצירות אבל עירובי תחומין חייבין דתני רבי חייא [ח]לוקין על עירובי תחומין דבר תורה מתקיף לה רבי יונתן וכי לוקין על לאו שבאל מתקיף רב אחא בר יעקב [ט]אלא מעתה דכתיב [א]אל תפנו אל האובות ואל הידעונים ה"נ דלא לקי רבי יונתן הכי קשיא ליה[ד] לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וכל [י]לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין אין לוקין עליו אמר רב אשי מי כתיב אל יוציא [ב]אל יצא כתיב:

הדרן עלך מבוי

עושין [ט]פסין לביראות ארבעה דיומדין נראין כשמונה דברי ר' יהודה ר"מ אומר שמונה נראין כשנים עשר ארבעה דיומדים וארבעה פשוטין [י]גובהן עשרה טפחים [ב]ורוחבן ששה ועוביים כל שהוא וביניהן כמלא שתי רבקות של שלש שלש בקר דברי ר"מ ר' יהודה אומר [כ]של ארבע[ה] קשורות ולא מותרות אחת נכנסת ואחת יוצאת [ל]מותר להקריב לבאר ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה בפנים ושותה [מ]מותר

להרחיק

מים אחרונים חובה. עכשיו לא נהגו במים אחרונים דאין מלח סדומית מצוי בינינו אי נמי לפי שאין אנו רגילים לטבל אצבעותינו במלח אחר אכילה[ק]: **ואת** אכסניא דמאי. פ"ה וישראלים הם מיהו בירושלמי[ר] איכא פלוגתא דאיכא דמוקי לה בנכרים ואפ"ה איצטריך לאשמועינן דמאכילין אותם דמאי דטבל אסור בהנאה ודמאי הקילו[ש]:

אמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים. לא שייך כאן להקשות וכי טעמא דב"ש אתא לאשמועינן[ת] דקמ"ל דאי מסכתא תנא דאמר אין מאכילין לא תיקום לה דב"ש הוא וכה"ג אמרי' בפרק בתרא דיבמות (דף קכב.):

אל תפנו אל האובות הכי נמי דלא לקי. וא"ת אין הכי נמי דהא לאו שאין בו מעשה הוא וי"ל דפריך למ"ד[ס] לוקין עליו אי נמי עקימת שפתיו הוי מעשה[ע]: **לאו** שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. פ"ה (ג) כמו אל יוציא הוא ונפקא לן הוצאה מרשות לרשות מינה ומשני אל יצא כתיב ואין כאן לשון הוצאת משוי וקשה לפי' מה צריך כלל להזכיר דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד כיון דמקשה מכח דבעי למימר דאתי קרא להוצאה ולא לתחומין ועוד מה מקשה ר' יונתן והא ר' עקיבא ס"ל[פ] תחומין דאורייתא ונפקא ליה במי שהוציאוהו (לקמן דף נא.) מאל יצא ואם בא ר' יונתן לומר דמסתבר כמ"ד דרבנן על זה לא היה חולק רב אשי דהא בכל דוכתא פשיטא ליה להש"ס דעירובי תחומין דרבנן כדאמר בפרק בכל מערבין (שם דף לו:) דא"ל רבא לרב נחמן מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה ובפרק מי שהוציאוהו (שם דף מו.) א"ל רבא לאביי מכדי עירובי תחומין דרבנן מה לי יחיד במקום רבים כו' ועוד דמשמע בכל דוכתא דהוצאה כתיב ביה בשבת דבפר' כיצד צולין (פסחים דף פה:) אמרי' המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שיניח הוצאה כתיב ביה כשבת ולא מצינו לשון הוצאה בשבת אלא מהאי קרא דאל יצא איש ובפרק קמא דהוריות (דף ז.) יש ספרים דגרסי בהדיא והא הוצאה כתיב אל יצא איש ממקומו[מ] ונראה לפרש דבין ר' יונתן ובין רב אשי נפקא להו הוצאה מאל יצא כדמשמע בכל מקום והכי משמע פשטי' דקרא שאל יצא בשבת עם כליו ללקוט את המן כדרך שעושין בחול וסבר ר' יונתן אפי' למ"ד תחומין דאורייתא לא לקי דכיון דמהאי קרא נמי נפקא לן איסור הוצאה דהוי מיתת ב"ד ורב אשי משני מי כתיב אל יוציא דהוי עיקר קרא בהוצאה דאז ודאי לא היו לוקין עליו אע"ג דלתחומין נמי אתי אל יצא כתיב וכיון דעיקרו בלשון יציאה לוקין עליו אע"ג דאתי נמי לאיסור הוצאה ואע"ג דהוצאה נפקא לן בריש הזורק (שבת דף צו:[ל]) מויכלא העם מהביא איצטריך תרי קראי חד להוצאת עני וחד להוצאת בעל הבית ומשום דהוצאה מלאכה גרועה היא איצטריך תרי קראי כדפרישית בשבת (דף ב. ד"ה פשט) והא דמשמע הכא דאי הוה עיקר קרא בהוצאה כמו בתחומין לא הוה לקי לכולי עלמא אע"ג דבתחומין ליכא מיתה ובמרובה (ב"ק דף עד:) גבי עדים שהוכחשו בנפש ולבסוף הוזמו משמע דלוקין למאן דאמר אין נהרגים משום דלא חשיב לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין והם מפורש:

דאית ליה קוברין. שיש לו יורשין: באיסרטיא. דרך כבושה: מפניהו. ואי סלקא דעתך קנה מקומו היכי מצי למשקליה מהתם: במת מוטל על המיצר. שמושכב ברוחב הדרך ממיצר למיצר מתוך שניתן רשות לפנותו מפני כהנים ועושי טהרות שלא יאהילו עליו מפניהו לכל רוח שירצה: שמלח סדומית יש כו'. ואמור רבנן (ברכות דף מ.) אחר כל אכילתך אכול מלח ומשום מלח שטבל בו אצבעו תיקנו מים אחרונים: כי קורטא בכורא. בכור מלח יש מעט מאותו מלח סדומית כמין קורט קטן: כייל מלחא מאי. מדד מלח לחמרים צריך ליטול ידיו או לא: [ו] כל שכן. דצריך: אכסניא. חיל הבא למלך ישראל להלחם על אויביהם וישראלים הם: דמאי. ספק מעושר ספק אינו מעושר דרוב עמי הארץ מעשרין הן וחומרא דרבנן היא וגבי הנך אקילו רבנן: לוקין על עירובי תחומין. דכתיב אל יצא איש ממקומו ומהכא ילפינן תחומין בפ' מי שהוציאוהו (לקמן דף נא.): (שבאל). לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא דס"ד אל יוציא הוא ונפקא לן הוצאה מרשות לרשות מיניה והויא אב מלאכה היא וממיתין עליה: וכל לאו שניתן לאזהרת[ז]. שלא יעשה כן שמתחייב עליו מיתת ב"ד אין לוקין עליו אפי' לא התרו בו למיתה והתרו בו למלקות דהשתא לא מיקטיל אפי' הכי לא לקי דלאזהרת מיתה ניתן ולא למלקות: **אל יצא כתיב.** ואין כאן לשון הוצאת משוי:

הדרן עלך מבוי שהוא גבוה

עושין פסין לביראות. שברשות הרבים וביראות עצמן רשות היחיד הן שעמוקים עשרה ואין יכול למלאות מהן ועושים פסין אלו להכין להן היקף שיהו הפסין הללו עושין את סביבות הבור רשות היחיד וימלא ויוציא ויניח שם ותיכנס בהמתו ותשקה: דיומדין. עמודין הנראין כשנים שעשוי כמרזב שלנו וכשנועלו בקרקע לפאת דרומית מערבית נוטה (ב) דופנו אחד למזרח[ח] וידו אחד לצפון[ט] והשני לפאת מערבית צפונית נוטה ידו אחד למזרח[י] וידו אחד לדרום[כ] וכשנותן ארבעתן לד' הפיאות נמצא לכל רוח ב' אמות דופן אמה כנגד אמה והריוח בינתים: פשוטין. באמצע נותן לכל רוח לוח רחבה אמה ובגמרא[ס] מפרש באיזה בור בעי ר' מאיר פשוטין דהא מודה ר' מאיר שיכול להניח י' אמות ריוח בינתים כדמפרש ואזיל: וביניהם שתי רבקות וכו'. דהיינו עשר אמות כדמפרש בגמרא[ע] ואם פחות כ"ש שהוא יפה: קשורות. חומרא הוא למעט מריוח שבינתים: ולא מותרות. בגמרא[ט] פריך היינו קשורות: **אחת נכנסת ואחת יוצאת.** קולא הוא דלא בעינן עשר מצומצמות אלא שוחקות[י]: מותר להקריב. פסים לבאר ולעשות ההיקף קצר: ובלבד שתהא. מחפת הבאר עד בין הפסין כדי ראשה ורובה של פרה אבל בציר מהכי לא דילמא ממשיך אחר פרתו ומפיק לדולא[ל] חוץ למחיצה וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים:

להרחיק

עושין. ארבעה דיומדין. והא דאמר לעיל (דף טו:) הכי אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובה היינו היכא דליכא שם ד' מחיצות[ק] כי הכא דהואיל ואיכא בכל צד אמה מכאן ואמה מכאן חשיב פתח:

וארבעה פשוטין. וליכא למימר הכא דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטלי ליה[ר] דלגבי עולי רגלים הקילו[ש] (ד) ואוקמא אדאורייתא:

[ואפשר דדוקא בפשוטין דרחבי' אמה לא אמרי' מדאורייתא דלא[ק] אתי אוירא ומבטל ליה דהא גבי עמודי האבר פירש בריש מס'[ת] דאתי אוירא ומבטל להו מדאורייתא. ת"י] [**וביניהן כמלא שתי רבקות.** לא סגי בהך פלוגתא ואצטריך דלעיל דמהני פשוטין לר"מ ולא אמרי' אתי אוירא ומבטל ליה. ת"י]:

אפי'

עין משפט נר מצוה

קיב א מיי' פ"ג מהלכות אבל הלכה ח' סמ"ג לאוין רלה טוש"ע י"ד סי' שעד סעיף ג [וברב אלפס ריש הלכות טומא' דף סג.]

קיג ב ג מיי' פ"ח מה' טומאת מת הלכה ז' ופ"ה מהל' נזקי ממון הלכה ג' טוש"ע י"ד סי' שסד סעי' ג' וטור חו"מ סי' רעד:

קיד ד ה מיי' פ"ו מהל' ברכות הל' ג ופ"ו מהל' מלכים הלכה יג טוש"ע או"ח סימן קפא סעיף ח:

קטו ו מיי' פ"י מהלכות מעשר הלכה יא ופ"ו מהל' מלכים שם:

קטז ז מיי' פ"ו מה' מלכי' שם ופ"א מהל' עירובין הל' ג טוש"ע או"ח סי' שסו סעי' ג:

קיז ח מיי' פכ"ז מהלכות שבת הלכ' א סמג לאוין סה:

א ט י כ מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה כז:

ב ל מ מיי' שם הלכה כט:

* * *

רבינו חננאל

יהודה בן תימא אומר אף חונין בכל מקום ובמקום שנהרגין שם נקברין ואע"פ שאינן מת מצוה. ואיזה הוא מת מצוה כל שאין לו קוברין. אבל קורא ואחריו עונין אותו אין זה מת מצוה. ופטורין מרחיצת ידים. אמר אביי לא שנו אלא מים הראשוני' אבל מים אחרונים חובה מפני שיש מלח סדומית ומסמא את העינים ומשתכחא קורטא בכורא ואפילו מדד מלחא צריך נ"י. ופטורין מדמאי שהם אכסניא ודומים כעניים. ותנן מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי וכן א' ב"ה. ופטורין מלערב. ואוקימנא בעירובי חצירות. ואקשינן ויש חצירות במחנה ופרקינן כדתניא מה בין שיירא למחנה אלא אהלים שבשיירא חייבין בעירוב אהלים שבמחנה פטורין מן העירוב ושאר (שאר) [שיירא] שאין להם אהלי' הרי הן כשרויין שבחצר. אבל בעירובי תחומין אפי' במחנה חייבין דתני ר' חייא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה דכתיב אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. ואקשינן וכי לוקין על לאו שבאל (ולאו) [ולא] אלא מעתה דכתיב אל תפנו אל האובות ואל הידעונים וגו' הכי נמי דלא לקי הכי קשיא לן לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד [הוא] וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו: מתקיף ליה רב אשי מי כתיב אל יוציא אל יצא כתיב ואל יצא קרינן. פי' בהוצאת חפץ אזהרת מיתת ב"ד ביציאת תחומין אין שם מיתה:

הדרן עלך מבוי.

עושין פסין לביראות ד' דיומדין רואין כח' דברי ר' יהודה כו':

* * *

גליון הש"ס

גמ' **אלא** מעתה דכתי' אל תפנו אל האובות. בס' המצות להרמב"ם ל"ת י הגירס' כאן אל תפנו אל האלילים: מתני' ורוחבן ששה ועוביין כו'. עיין סוכה דף ד' ע"ב תוד"ה דיומד:

* * *

ליקוטי רש"י

[נדפס בדף יח.]

מסורת הש"ס עם הוספות

א) יבמות פט: נזיר מג:, ב) [ב"ק פא.], ג) שם, ד) חולין קה:, ה) ברכות מז. שבת קכז: דמאי פ"ג מ"א לקמן לא. פסחים לה: סוכה לה:, ו) [שבת קנד. ב"ק עד: סנהדרין פו: מכות יג: שבועות ד.], ז) שבת כג., ח) לקמן יט:, ט) יט סוע"א, י) עי' לעיל ג סוע"ב ובגליון שם (הגר"צ אות ד), כ) ועי' ריטב"א, ל) פ"ג דדמאי ה"א, מ) [ועי' תוס' ברכות מז. ד"ה ומאכילין], נ) עי' שבת קלה., ס) שבועות דף ג:, ע) סנהדרין סה. עי"ש, פ) [סוטה כז:], צ) עי"ש בתוד"ה וממאי, ק) עי' לקמן כב סוף ע"א, ר) כלעיל י:, ש) לקמן כ סע"ב, ת) דף ב: תוס' ד"ה בין.

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמ' מפניהו לכל רוח שירצה. נ"ב וע"ע סנהדרין דף מ"ז ע"ב: (ב) רש"י ד"ה דיומדין וכו' נוטה צידו אחד למזרח: (ג) תוס' ד"ה לאו שניתן וכו' פ"ה דס"ד אל יוציא הוא: (ד) תוס' ד"ה וארבעה וכו' דלגבי עולי רגלים הקילו ואוקמוה אדאורייתא:

* * *

תורה אור השלם

א) אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֹבֹת וְאֶל הַיִּדְּעֹנִים אַל תְּבַקְשׁוּ לְטָמְאָה בָהֶם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: [ויקרא יט, לא]

ב) רְאוּ כִּי יְיָ נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת עַל כֵּן הוּא נֹתֵן לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמָיִם שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי: [שמות טז, כט]

* * *

הגהות וציונים

א] בכת"י נוסף על המיצר לרחבו עסקינן: ב] [ע"ש בחולין שמביא בשם רב יהודה בריה דרב חייא, ועי' תוס' שם ע"א ד"ה מים ראשונים גרסו הכא אבל מים אחרונים חובה דאמר וכו'] (גליון). וכ"ה כאן בכת"י ובדפו"ר "דאר" בריה דר"ח: ג] תיבת "הא" ליתא בכת"י ובכל הדפו"ר (וכן ליתא בחולין, ועי' רש"י): ד] ס"א וכי לוקין על לאו של שביתה (גליון) כ"ה בכמה דפו"ר "והכי קשיא ליה וכי לוקין על לאו שביתה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא וכל" וכו': ה] [צ"ל של ארבע קשורות] (גליון) כ"ה בכת"י ודפו"ר וכ"ה במשניות: ו] בדפו"ר נוסף כאן תיבות ד"ה לא מיבעיא. כ"ש דצריך, וכ"ה ברש"י שבריי"ף ושם נוסף בלומר כ"ש וכו': ז] צ"ל לאזהרת מיתת ב"ד (דפו"ר): ח] צ"ל למערב (גליון): ט] צ"ל לדרום (גליון): י] צ"ל למערב (גליון): כ] צ"ל לצפון. כ"א בפי' ה"ר יהונתן (גליון), אולם עי' בהערות על הרי"ף שם (ועי' מלאכת שלמה במשניות): ל] בכמה דפו"ר ומפיק לדלי: מ] [לפנינו הגירסא לא תוציאו משא כו'] (גליון): נ] תיבת "דלא" נראה מיותר (דבש תמר)